

A ZONGORA UTOLSÓ ROMANTIKUSA

Szöveg: **Szentei Anna**

Volt hadifogoly, majd bázongorista, később bányász a recski kényszermunkatáborban – és persze mindvégig ő volt a Liszt reinkarnációjaként emlegetett virtuóz zongoraművész. Mi a titka a száz éve született Cziffra György mágiájának?

A válasz a tehetségben keresendő, hiszen csak a valódi talentum nyilvánul meg olyan korán, mint Cziffra esetében. Az angyalföldi cigányzenészcsaládban született Cziffra csodagyerekként kezdte pályáját, kilencévesen már a Zeneakadémia hallgatója, felfedezője Dohnányi Ernő, mesterei Keéri-Szántó Imre és Ferenczy György voltak. Tipikus huszadik századi történet volna az övé? Annyiban biztosan, hogy a történelmi sorsfordulók jelentősen befolyásolták életének alakulását. Kivételessé tette azonban az örök harc, a bámulatos élni akarás: a legnehezebb élethelyzetekből is képes volt újra és újra felállni.

AZ ÉJSZAKAI BÁROKTÓL A VILÁGHÍRIG

1942-ben kapta kézhez behívóját, hogy a javában dúló világháború tragédiájából ő is kivegye a részét: a fronton orosz hadifogságba került, de 1947-ben hazatérhetett. Az átélt szörnyűségek és az elvesztett idő miatt úgy érezte, kilátástalan messze-

ségbe került tőle a komolyzenei karrier, anyagi gondjai miatt kénytelen volt éjszakai bárókban zongorázni. A bárók kötetlensége, bohém világa egyébként illett a lelkialkatához, és hamar híre ment rögtönzéseinek is. Szabadon, virtuóz módon játszott akár csárdásról, jazzről vagy pasodobléről volt szó. Egykori zeneakadémiai tanára, Ferenczy György igyekezett segíteni, hogy visszatérhessen a koncertszínpadra. Cziffra 1950-ben mégis úgy döntött, disszidál családjával. Elfogták, kényszermunkatáborba zárták, ahonnan csak 1953-ban szabadult. Mestere jóvoltából folytathatta szólókarrierjét, sőt 1955-ben Liszt-díjat is kapott, ám a szélsőséges ideológia által két vállra fektetett országban többé nem tudta elképzelni a jövőjét. 1956 októberében Franciaországba emigrált.

Nemzetközi sikerek következtek, ám ezt az időszakot fia halála árnyékolta be, elvesztésébe soha nem tudott belenyugodni. Az utolsó éveiben már nem lépett koncertszínpadra, lemezfelvételt

FOTÓ CZIFFRA-EMLEKÉV

A 2021. februártól 2022. májusig tartó időszakot Magyarországon Cziffra György- emlékévvé nyilvánították, ami lehetőséget jelent arra is, hogy a magyar klasszikus zene és zongoraművészet gazdag értékeit megmutassuk a világnak

sem készített többé. Francia állampolgárként halt meg, ám következetesen magyarnak vallotta magát. „Számítalan törés volt a pályáján, ám Cziffra pontosan tudta, mit akar. Állhatatos volt, egyenesen öntörvényű és makacs, ahogy az önéletrajzából is kirajzolódik. Mindez közrejátszott abban, hogy játéka különleges, egyedi hangon szólalt meg. Technikai virtuozitása, tüzes, energikus játéka, a zongoradarabok értő tolmácsolása korszakos művésszé avatta” – mondja Csabai Máté komolyzenei szakíró. Kétségtelen, hogy az előadói attitűdjében és a hangok, zenei frázisok formálásában megnyilvánuló játéktípusa Chopin és Liszt darabjainak interpretálásakor érvényesült a legjobban. Mint

Csabai rámutat: a romantikus zongorastílus a Liszt Ferenc és más virtuózok által kialakított módot, a zsigeri, szenvedélyes, ösztönökből születő játékot jelenti – vagyis azt, hogy a zenének a szívből kell szólnia. Cziffra György éppen ezt a felfogást képviselte. A romantikus zongorastílus egyik utolsó nagy képviselője volt: a huszadik század közepén akkor is ezt a művészi attitűdöt képviselte, mikor már merőben más hangvétel, más előadói magatartás dívott a koncertszínpadokon.

LISZT ÖRÖKÉBEN

A szárnyaló tehetséget, a zsenialitást ünneplő romantika kora nagyra értékelte a virtuozitást.

„Virtuóz zongorista volt, de nem abban az értelemben, ahogyan manapság sokan használják ezt a fogalmat”

A szintén csodagyerek Liszt Ferenc lenyűgöző játékával a koncerttermek sztárja volt, őt az a Carl Czerny tanította Bécsben, aki Beethovent mondhatta mesterének. Az 1875-ben a Zeneakadémia élére kinevezett Liszt szellemisége, zenei felfogása meghatározóvá vált a következő évtizedekben. „Thomán István Liszt Ferenc tanítványa volt, és mások mellett Bartók Bélának, Dohnányi Ernőnek, Ferenczy Györgynek adta tovább Liszt örökségét. Cziffra Györgynek pedig Dohnányi és Ferenczy voltak a tanárai: a magyar zongoraiskola e szellemi-művészi hagyatékot őrzi, építi tovább” – szögezi le Balázs János Kossuth-díjas zongoraművész, aki maga is ezer szállal kötődik e zenei örökséghez. Mestere, Dráfi Kálmán Cziffra Györgytől tanult, Balázs János pedig immár a Zeneakadémián oktatja a zongoraművészeket készülő tehetségeket.

„Cziffra a romantikus gondolkodásmódot képviseli. Érzelmileg százszázalékosan a birtokában volt az általa játszott zeneműveknek, s közben technikai szempontból is tökéletesen játszott: ez a fajta komplexitás teszi őt egyedi és zseniális előadóművésszé. Virtuóz zongorista volt, de nem abban az értelemben, ahogyan manapság sokan használják ezt a fogalmat. Sosem zsigerelte ki a darabokat a közönség ovációját várva, nem voltak öncélúak a technikai bravúrai. Káprázatos improvizációi mindig a zenéből születtek, a belőle áradó energia, valamint mély és szerteágazó tudása birtokában engedte meg magának azt a luxust, hogy bármit megtegyen az általa tolmácsolt darabokkal” – fogalmaz Balázs, hangsúlyozva: Cziffra improvizációs készsége nem keverendő össze a jazzimprovizációval. „A Bachtól eredeztethető, de Mozart és Liszt által is kultivált klasszikus zenei improvizáció nem a hangok megmásítását jelenti, hanem azt, hogy az adott előadást a saját képünkre formáljuk. Ez a lényege az előadó-művészetnek: akkor leszünk hitelesek, ha a zeneszerző alkotótársává válunk. Ha egy előadó-művész komplex tudással bír, fizikai és mentális adottságai lehetővé teszik a virtuóz technikát, megvan benne az improvizációs készség és a kellő nyitottság, és mindehhez még bátor is, akkor azt a művészt Cziffra Györgynek nevezzük.”

„A huszadik században a korábbi korokhoz képest történt egy hangsúlybeli változás is: fontossá vált kutatni, hogy a kottában leírtakat a szerzők hogyan képzelték el. Cziffra mindig a zeneművet szolgálta, de parafrázisokat is készített, sajátos interpretációkkal állt elő, ezzel együtt mindig hű maradt a feldolgozott zeneművek lényegéhez” – teszi hozzá Csabai Máté.

ADNI MÁSOKNAK

Liszt és Cziffra művészi attitűdjében szerinte nem a virtuozitás az egyetlen közös tényező. „Leírásokból tudjuk, hogy ha a 19. századi közönségnek nem volt ínyére, amit koncerten vagy opera-előadáson hallott, azonnal kinyilvánította a véleményét, Liszt heves játéka azonban minden alkalommal elvárta a publikumot. Cziffra is ilyen volt, képes volt az éjjeli bárt akár klasszikus koncertteremmé változtatni. És figyeltek rá!” – hangsúlyozza a szakíró.

Cziffra György nem csupán zseniális zongoraművész volt, hanem patrónus is: számos alapítványt és ösztöndíjat hozott létre a pályakezdő művészek támogatására. A zene mellett az egész művészet ügyét szíven viselte. Ezt bizonyítja, hogy megvásárolta és helyreállította a senlisi Saint-Frambourg-kápolnát – a középkori épület üvegablakait Joan Miró katalán festőművész tervezte –, amely a Cziffra Alapítvány központjaként működött. A közvetlen támogatáson túl előadómódja, érzelemgazdag játéka később is sokakat inspirált.

„A nagyapám a negyvenes évek végén a budapesti bárókban együtt zenélt Cziffra Györggyel, barátságot is kötöttek. Abban, hogy klasszikus zenész vált belőlem, nagy szerepe volt Cziffrának. Rongyosra hallgattam a lemezfelvételeit, az *Ágyúk és virágok* című önéletírása pedig kamaszkorom legmeghatározóbb olvasmányélményei közé tartozott. Példaképpé vált számomra, kitartása, hite, szorgalma etalonná” – vallja Balázs János. Az ifjú zongorista a mester iránti tiszteletből hívta életre 2016-ban a Cziffra György-fesztivált. Szintén ő volt a kezdeményezője annak, hogy a UNESCO Cziffra századik születésnapját a világ neves évfordulóinak sorába emelje. ■

A HAZASZERETET ÉLMÉNYE

fizessen elő!

www.magyar-kronika.hu